

ישראל בלי הנגב אינה מדינה ובוודאי לא מדינה יהודית

שמואל ריפמן

יו"ר מרכז המועצות האזוריות וראש המועצה האזורית רמת הנגב

כל אחד מכיר את המילה "נגב", אבל כנראה שרק מעטים יודעים שהנגב מהווה 60% משטחה של מדינת ישראל. כדי להבין לעומק את משמעות הנתון המספרי הזה ראוי להביא את דבריו של דוד בן גוריון, שכבר ב־1948 אמר, "מדינה יהודית בלי הנגב כמעט שאינה מדינה". להבנה מפוכחת זו של מקים המדינה אפשר להוסיף, כי בלי הנגב ישראל אינה יכולה להיות מדינה אבל גם אינה יכולה להיות מדינה יהודית. לחששותיו של בן גוריון לגבי אפשרות קיומה של מדינה בלי הנגב יש שלוש סיבות. ללא מרחבי הנגב שטחה של ישראל ממש זעיר וספק אם תוכל להתקיים במרחב קטן כזה; ללא הנגב ישראל כמעט לא תהיה יהודית משום שהאוכלוסייה הערבית הגדולה שתיכלל בשטחה המצומצם עלולה למנוע זאת ממנה; ללא הנגב ישראל תהיה יותר עיר מאשר מדינה ובתור עיר כזו צפוי לה גורל דומה לזה של קרתגו.

העם היהודי רכש את אדמות הנגב, בכסף מלא, במשך שנים רבות ועל כך לא חסר תיעוד. בעקבות מסעי הרכש, בראשית שנות השלושים, עלו על קרקע הנגב שלושת המצפים – רביבים, בית אשל וגבולות. זמן לא רב לאחר מכן צמחו עוד 11 נקודות יישוב ובמשך השנים התפתחה מפה יישובית יהודית גדולה ורחבה. הצרה היא שהיקף האוכלוסייה במגוון היישובים בנגב עדיין אינו מספיק. מלבד האוכלוסייה היהודית מצויים בנגב כיום כ־135 אלף בדוים, מחציתם מתגוררים בשבע עיירות ייחודיות ומחציתם במה שאנחנו מגדירים "הפזורה". "הפזורה" איננה הגדרה ערטילאית. משמעותה, שיטת התיישבות "מפוזרת" על פני המרחבים. כלומר, הבדוים נאחזים לא בנקודות יישוב מוגדרות אלא בכל מרחבי אדמת הנגב. למרבה הצער, למרות הדיבורים הרבים והתכניות הלא מעטות להסדרת בעיית הבדוים בנגב, ולמרות שלכל ברור שבלי פתרון נאות והולם הבעיה לא תיפתר ורק תחריף ותתעצם, המדינה אינה עושה את מה שנדרש. הצעד הראשון שאותו חייבת ישראל לעשות הוא פיתוח היישובים הבדויים הקיימים – גם פיתוח פיסי וגם פיתוח קהילתי, על מנת

**“רק עצירה
מוחלטת של
הבנייה במרכז
הארץ לעשרים
שנה והפניית כל
המשאבים לנגב,
תשנה כליל את
התמונה
הדמוגרפית של
ישראל ותפתור
גם את איום
ההשתלטות
הבדווית על
הנגב.”**

למשוך לתוך היישובים האלה עוד ועוד בדווים היושבים ב“פזורה”. המצב האורבני-קהילתי בעיירות אלה כיום כלל איננו אטרקטיבי ותנאי החיים בהן אינם יכולים להוות גורם משיכה נאות לאוכלוסיות חדשות. הצעד השני הנדרש – הסדר קרקעות. זו אינה יכולה להיות רק משאלת לב לעתיד לבוא. זה חייב להיות צעד מעשי. כל הסדר טוב יותר מאי-הסדר. הצעד השלישי – המדינה חייבת להקים עוד יישובים בדווים בנגב. היו ממשלות בישראל שדיברו על 15 יישובים קהילתיים בדווים נוספים, היו שדיברו על שבעה. הבדווים עצמם מדברים על 46 יישובים שחלק מהם כבר קיים בפועל כיישובים בלתי מוכרים. כך או כך, רק מדיבורים לא ניושע. חייבים להפסיק לדבר ולהתחיל להקים יישובים בדווים נוספים, בעיקר כיוון ש“הפזורה” היא מצב בלתי אפשרי לא לבדווים המתגוררים בה ולא לאינטרסים של מדינת ישראל.

בחינה של היקפי “הפזורה” מצביעה על הסכנות הרבות הגלומות בה. הפיזור של ההתיישבות הבדווית יורד מאזור דרום הר חברון, אזור רהט-דימונה, לכיוון ירוחם ועוטף באר שבע. הוא גולש לכיוון כביש 40 באזור רמת חובב, לאזור רביבים ורתמים, מצפון לבאר שבע ואותו אפשר להגדיר “עוקף באר שבע”. פרט להתפשטות על פני המרחב הגיאוגרפי קיים גם גידול במתחמים המבונים. יש הטוענים כי היקף המבנים הלא חוקיים שבהם מתגוררים הבדווים בנגב מגיע ל-30 אלף. האמת אחרת. על-פי מיטב ההערכות קיימים כבר כ-60 אלף מבנים לא חוקיים. זו המציאות. ומול מציאות כזו אין זה סביר שמדינת ישראל יכולה לקום ולעשות מעשה – להרוס את כל המבנים. אין ממשלה בישראל שתוכל לעשות את המעשה הזה. ועל כן חובה מיידית היא להציג פתרון ל“פזורה”.

ישראל היא מדינה דמוקרטית לכל אזרחיה. גם הבדווים יודעים זאת, ובתור אזרחי ישראל הם למדו לנצל את כל הכלים הדמוקרטיים לטובתם, בדיוק כפי שהישראלים עושים זאת. שיטה הפעולה הדמוקרטית הזו פשוטה ותכליתית וראוי להביא דוגמה כדי להבין איך היא פועלת. הבדווים רוצים לעלות ולהיאחזו בקרקע בנגב שלגביה

קיימת פסיקת בג"צ שאסור לשבת עליה. תוך בחירת עיתוי פוליטי מתאים, במסגרת כהונתה של ממשלה כזו או אחרת, פולשים הכדווים אל הקרקע האסורה. על-פי החוק חייבת המדינה לפנות את הפולשים תוך 30 יום. בדרך-כלל, מותר לפנותם בכוח. אבל הפעלת כוח נראית רע בטלוויזיה, ואת זה השלטון מנסה למנוע בגלל העיתוי הפוליטי הלא נוח, ועל כן מגיע השלטון להסדר התפנות מרצון עם הפולשים ומעביר אותם מנקודת הפלישה לנקודה אחרת "רק למשך שבוע שבועיים", עד שיימצא פתרון. השבועיים האלה נמשכים שנתיים או יותר. זה בערך קצב העבודה של רשויות השלטון בנגב. וכאשר חלפו השנתיים ומועד הפינוי מגיע, עותרים הכדווים לבג"צ וטוענים, בצדק מבחינתם, שמכיוון שחייבים להעניק חינוך לילדים, כבר הקימו בית-ספר שעכשיו אי-אפשר להרוס אותו; שמכיוון שהם חייבים לספק שירותי דת, הם כבר הקימו מסגד או שניים. ומסגדים הרי לא הורסים, כי הם מקום פולחן, בית האל, או כל מינוח דתי אחר. וכך מתחיל להיווצר תהליך של קביעות ותוך זמן קצר צצים מבני קבע ליד הצריפים "הזמניים". המצב העגום בשטח, שנוצר תוך ניצול הכלים הדמוקרטיים, הידרדר עד כדי כך שגם אם מצליחה המדינה לקבל צו משפטי שבעקבותיו הורסים בית לא חוקי, תוך 24 שעות צצים במקומו שני בתים קבועים חדשים. ורשויות החוק ניצבות בפני בעיה משפטית חדשה והגלגל חוזר.

נוכח פני הדברים האלה ברור כי כל מי שחרד לעתיד הנגב, לא רק מההיבט של ההתיישבות היהודית, אלא גם מנקודת הראות של ההתיישבות הכדווית חייב לפעול במהירות לפתרון בעיית הכדווים בנגב. כל התעלמות מהצורך הדחוף במציאת פתרון רק תחריף את הסיטואציה המסוכנת. כבר כיום התחושה של התושבים היהודים בנגב משדרת מצוקה. מצוקה בעיקר נוכח ההשתלטות הזוחלת של הכדווים, המהווה איום דמוגרפי.

עם כל חומרתו של "האיום הכדווי", שאינו מטופל כיאות על ידי רשויות המדינה, חמור לא פחות אפס המעשה השלטוני ביישוב מסיבי של אוכלוסייה יהודית בנגב. כדי להפוך את הנגב למרכיב משמעותי וחשוב במבנה מדינת ישראל, חייבת המדינה להזרים אליו לפחות עוד מיליון יהודים. זו תהיה התשובה היהודית הנכונה לבעיות הקשות הצומחות נוכח עיני כל. מיליון יהודים פירושו הכפלת אוכלוסיית באר שבע מ-200 אלף תושבים ל-400-500 אלף. פירושו הכפלת האוכלוסיות היהודיות בערד, באזור צומת שוקת, באזור להבים, באזור אופקים, באזור אשכול, קצת ברמת הנגב,

ישראל בלי הנגב אינה מדינה ובוודאי לא מדינה יהודית

במצפה רמון, בירוחם, בדימונה ובערבה התיכונה, כאשר המסה ההתיישבותית העיקרית תשב במרחב באר שבע, במה שצריך להיות מטרופולין באר שבע.

יש מי שטוענים כי חזון המיליון הזה אינו אלא חלום כל עוד הממשלה עוסקת רק בפיתוח מרכז הארץ. במצב כזה, טוענים המבקרים, אין סיכוי שמישהו יבוא להתיישב בנגב. ייתכן. אבל אם מדינת ישראל הייתה חושבת בצורה נכונה, היא הייתה עוצרת באופן מוחלט את הבנייה בכל המרחב שבין גדרה לחדרה. היא לא הייתה נכנעת לכרישי הנדל"ן. רק עצירה חד-משמעית של הבנייה במרכז למשך עשרים שנה והפניית כל המשאבים לנגב, ליצירת מקומות עבודה, שיכון וחינוך, תשנה כליל את התמונה הדמוגרפית של ישראל ותפתור גם את איום ההשתלטות הברווית על הנגב.

על מנת להגיע ליעד הפיתוחי-דמוגרפי שהצגתי כאן, תצטרך המדינה לרכוש מחדש חלק גדול מקרקעות הנגב. ללא בעלות המדינה, כנראה שלא ניתן יהיה ליישב בנגב את אותם מיליון יהודים.